

การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ Important of Education is Essential to our Country

อุทัย ภูเจริญ
Uthai Phucharoen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
Suphanburi Sri Suvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: xuthaipku@gmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 8, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิต นอกเหนือจากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิต และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วยการศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดการคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั่นเอง

คำสำคัญ: คน; สร้างชาติ; การศึกษา

Abstract

According to give some more knowledge to people has ability, basic skills required, good mental characteristics. They are ready to fight for themselves and society. They are ready to engage in a career for Education helps people to grow up both intellectually, mentally, physically and socially. Education is therefore a necessity in our live more than necessary residential side Food and medicine. There is 5th factor of Education of life, which is the factor that helps solve all aspects of life and the most important factor of life

in a world that is changing rapidly in science and technology. However, in affecting the way of life must change quickly as education has become more important and necessary. Education must focus on the idea that a person thinking which the Thai population is still lacking in what they thought. At the same time, the government must cooperate with the private sector to promote the nation's intelligence in order to develop their country or having largely ceremonial roles.

Keywords: Person; Courty Building; Education

บทนำ

การศึกษาเป็นความจำเป็นของชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อวิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการศึกษาที่มีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วยการศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดความคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั้นเอง

กระบวนการศึกษาในการสร้างบุคลากรจะต้องประกอบด้วย สถานศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งเต็มไปด้วยครู อาจารย์ที่มีคุณภาพเช่นกัน รวมทั้งการสนับสนุนของภาครัฐ แต่ที่สำคัญที่สุดคือทุกคนในประเทศที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดความคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั้นเอง กำลังปัญญา หมายถึง คุณภาพของกำลังคนอันเป็นแรงงาน ตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากตารางดัชนีกำลังปัญญาของประเทศไทย ระดับการศึกษาของแรงงานไทยยังอยู่แค่ระดับประถมต้น และในแง่สัดส่วนของนักวิทยาศาสตร์และเงินลงทุนด้านวิจัยก็ยิ่งต่ำกว่าประเทศญี่ปุ่น เกาหลี หรือ ฮองกง ดังนั้น ภาครัฐต้องมีความจริงใจที่จะสนับสนุนการศึกษาเพื่อการพัฒนาแรงงานอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศต่อไป (อัญญา ศรีสมพร, 2552)

ความหมายการศึกษา

การศึกษา คือ ปัจจัยกำลังอำนาจที่สำคัญที่สุดของชาติ เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคน และคนพัฒนาชาติ ทุกคนในสังคมไทยควรมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยกันติดอาวุธการศึกษา ให้กับคนในชาติ เพื่อที่ประเทศของเราจะได้พัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ข้อนี้หากพิจารณาความหมายของการศึกษาตามพจนานุกรม ที่ให้ไว้ว่า หมายถึงการเล่าเรียน การฝึกฝน และการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2531) แล้วก็จะเห็นได้ว่าการศึกษของคนในชาติเป็นสิ่งจำเป็นประการแรก เพราะเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาด้านต่างๆ ในยุคใหม่จะอยู่ที่ความรู้ ดังที่กล่าวว่า “ความรู้คืออำนาจ” (พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยา, 2544)

แต่เท่าที่ผ่านมาการศึกษาของไทยยังไม่ได้มีสัมฤทธิ์ผลมากนัก เพราะการศึกษาไม่ได้ส่งเสริมให้คนรู้อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร และในขณะเดียวกัน ก็ก่อให้เกิดความแบ่งแยก เป็นความแบ่งแยกที่หลากหลาย และซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งที่จริงแล้วการศึกษา ต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมที่มีความพร้อมในการแข่งขันกับสังคมโลก ดังนั้น การศึกษาต้องเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ มีความกระตือรือร้น โดยเป้าหมายต้องสามารถพัฒนาคนให้มีความเป็นคน คือ จะต้องคำนึงว่า วิชาต่างๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ต่อเนื่องด้วยตนเองได้ การพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ทำให้บัณฑิตใหม่มีแนวคิดและพฤติกรรมที่สามารถต้านทานกระแสสังคมปัจจุบันได้อาทิ เช่น ลดความเป็นนักวัตถุนิยม มีความประหยัด มีธรรมะ คือ หิริโอตตัปปะ รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อบาป ดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ นับว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง (พรศักดิ์ ตระกูลชีวพานิตต์, 2540) ที่จะสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษามีหน้าที่สำคัญ คือ การสร้างสังคมที่นิยมในวัฒนธรรมแห่งปัญญา

ระบบการศึกษา : ยุทธศาสตร์เพื่อการศึกษาในการสร้างคน

เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า ปัจจุบันเข้าสู่สหัสวรรษใหม่เป็นสหัสวรรษแห่งดิจิทัล เป็นยุคที่ความเจริญทางเทคโนโลยีวิ่งเข้ามาหาเราอย่างรวดเร็ว มีความแรงและต่อเนื่อง เป็นวัฒนธรรมบริโภค ที่สร้างค่านิยมในวัตถุ และขณะเดียวกันก็ได้กัดกร่อนความเป็นมนุษย์ที่มีเหตุผล รุกรานวัฒนธรรมเชิงปัญญาลง เป็นการรุกรานที่เห็นได้ชัดในระนาบของคุณภาพคนและคุณภาพการศึกษาของคน และหากพิจารณาอย่างชัดเจนแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาของระบบการศึกษาไทยปัจจุบัน เกิดจากหลายปัญหา อาทิเช่น การศึกษาไทยเป็นระบบการศึกษาที่ไร้ปัญญา มีโครงสร้างทางการศึกษามาก ครูอาจารย์สอนไปเรื่อยๆ สอบแบบไม่มีปัญญา เพราะหมดทุกระดับไม่ว่าจะเป็นประถม มัธยม อุดมศึกษา ระบบการศึกษาจัดอยู่ในสภาพที่ไร้ปัญญา (อดุลย์ วิริยเวชกุล, 2538) มหาวิทยาลัยอันเป็นชุมชนของผู้ทรงคุณรู้นั้น แท้ที่จริงกลับมีวิญญูณเป็นทาส ยาวชนไทยเป็นจำนวนมากไม่รักการอ่าน เด็กหลงติดในสื่อที่ไร้ประโยชน์ การอ่านเป็นทักษะและนิสัยที่ต้องสร้างให้แก่คนไทยโดยเฉพาะเยาวชนไทยอย่างเร่งด่วน (ผู้จัดการรายวัน, 2519–2523) และจะเห็นได้ว่าระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาของไทยได้สะท้อนให้เห็นแล้วว่า การขาดเอกภาพทางนโยบาย ส่งผลให้การจัดการศึกษาทั้งระบบของไทยไม่มีความเป็นเอกภาพด้านระบบ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการวางแผนงบประมาณ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ประสบปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 2543) โดยด้านปริมาณถึงแม้จะมีสถาบันศึกษาจำนวนมากแล้วก็ตาม อัตราส่วนผู้ได้รับการศึกษาเทียบกับประชากรกลุ่มอายุของประเทศไทยยังนับว่าต่ำมาก หากนำมาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ จากรายงานของ IMD ใน World Competitive Yearbook 1998 พบว่าอัตราส่วนประชากรอายุระหว่าง 20–24 ปี ที่ได้รับการศึกษาของไทยมีเพียงร้อยละ 18.7 ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างแคนาดา จัดได้ร้อยละ 102.9 สหรัฐอเมริการ้อยละ 80.6 ส่วนประเทศในเอเชียด้วยกันนั้นอย่างเกาหลีจัดได้ร้อยละ 48.2 สิงคโปร์ร้อยละ 38.4 และญี่ปุ่นร้อยละ 30.4 หมายความว่า ประเทศไทยจัดการศึกษาอยู่ในอัตราเฉลี่ยที่ยังน้อยกว่าประเทศอื่นๆ ส่วนด้านคุณภาพ ผลการเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของเอเชียของเอเชียวิค (Asiaweek) ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา คงพอจะยืนยันได้ถึงสิ่งที่ต้องพัฒนาอีกมาก

ดังนั้น หากไม่มีการตระหนักในสาระหรือเนื้อหาของคุณค่าของการศึกษาที่จะบังเกิดมีแก่เยาวชน ในอันที่จะให้สอดคล้องกับการเตรียมเขาเหล่านั้นเพื่อให้อยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีคุณค่า คือสามารถที่จะ ประกอบอาชีพการงานที่เหมาะสมกับตนเองและสถานการณ์ได้ ซึ่งสะท้อนได้ถึงคุณภาพและมาตรฐานของ การศึกษาหรือผลการเรียนรู้ ที่เยาวชนของชาติพึงจะบังเกิดมีขึ้นจากระบบการจัดการศึกษาว่าอยู่ในระดับ เชื้อถือได้และประสิทธิภาพมากกว่าเรื่องปริมาณ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประเทศ ของอำรุง จันทวานิช ว่า (อำรุง จันทวานิช, 2542) ตลอดเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันการจัดการศึกษาของไทยอาจ เรียกได้ว่า พอมีความสำเร็จระดับหนึ่ง ในด้านปริมาณนักเรียน นักศึกษาที่เพิ่มขึ้น แต่ทว่าในด้านคุณภาพ นั้นไม่ว่า จะเป็นคุณภาพของครู อาจารย์ คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้จบ การศึกษาทุกระดับชั้น มีแนวโน้มต่ำลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของผู้จบการศึกษานั้น เมื่อ เปรียบเทียบกับนานาชาติแล้วของไทยอยู่ในลำดับท้ายๆ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เพราะอย่างเช่น กรณี ของประเทศไทยนั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังไม่เคยมีระบบการตรวจสอบหรือการประกันคุณภาพ การศึกษาที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ ทบวง มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆ ทำ หน้าที่กำกับดูแลในภาพรวมเป็นหลัก มีการตรวจสอบเพียงในช่วงก่อนการอนุมัติให้เปิดสอนหลักสูตรต่างๆ บางระดับเท่านั้น การติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบมีอยู่น้อยมาก (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์, 2544) แต่ ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นความมากในระดับที่การศึกษาเป็นเรื่องหนึ่งที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญ ดังปรากฏตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ที่ว่า “จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ” อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พร้อมกันนี้บทบัญญัติในมาตรา 81 ยังได้ระบุให้รัฐจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา พร้อมไปด้วยโดยมุ่งเน้นให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และ “การปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม” ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด ของการพัฒนาประเทศโดยที่พัฒนาการทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมจะประสบผลสำเร็จ ต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์, 2544)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 สิงหาคม 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) มีสาระที่เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ครอบคลุมตั้งแต่ความมุ่ง หมาย หลักการจัดการศึกษา สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การ บริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของไทยอย่างใหญ่หลวงในรอบร้อยปี (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม, 2542) ข้อนี้เป็นผลลัพธ์จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อันทำให้เกิด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งติดตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเกี่ยวกับการ บริหารและการจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า โดยเนื้อหาของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของ ชาตินั้นมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปการศึกษาของชาติขึ้น โดยทำให้เกิดพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นแม่บทในการดำเนินงานจัดการศึกษาของชาติให้เป็นเอกภาพ มีคุณภาพ และมีมาตรฐานทัดเทียมกับอารยประเทศในบริบทที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มุ่งหวังให้ปวงชนชาวไทยได้มีการศึกษาอย่างถูกต้องทิศทาง การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การ

ดำเนินงานต้องมุ่งเน้นคุณภาพเป็นประเด็นสำคัญ ไม่มุ่งเน้นเพียงปริมาณเท่านั้น ทั้งนี้ก็ด้วยจุดหมายเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของชาติได้บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หากแต่ว่า ในความจริงแล้วชาวบ้าน คือ พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศหวังเพียงว่าลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสูงๆ ขึ้นไป มีงานทำหรือเป็นเจ้าคนนายคนในอนาคตเท่านั้น

ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาสรางคนดี คนดีสร้างชาติที่ดีให้มั่นคง

ข้อพิจารณาด้านยุทธศาสตร์การสรางคนดี ด้วยกระบวนการทศนเชิงการศึกษานั้น จะเห็นได้ว่าในอดีตการศึกษาขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาเอง ดังเช่นระบบโรงเรียนในระยะแรกมีอิทธิพลจากอังกฤษและต่อมาได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังให้คนผ่านการการศึกษาเพื่อเข้าสู่ระบบราชการ โดยภาพรวมเป็นระบบที่เน้นการเรียนหนังสือและระดับชั้นอย่างเป็นด้านหลัก มีโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ภายใต้การบริหารควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีการแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบที่ไม่ได้มีระบบการประสานสัมพันธ์ทั้งเชิงการบริหารและเชิงวิชาการที่มีประสิทธิภาพ (โครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย, 2539) ซึ่งระบบการจัดการศึกษาลักษณะนี้พบข้อบกพร่องอยู่มาก ต่อมา ในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เกิดขึ้น เป็นพระราชบัญญัติการศึกษาที่ต้องการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสำคัญคือคนเก่ง คนดี และคนที่มีความสุข เป็นการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธพิสัย คือเป็นคนมีความรู้ ความคิดและการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นความพยายามสนองความต้องการในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ และต่อสังคมโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

ดังนั้น หลักปรัชญาในการจัดการศึกษาได้หันมาเน้นที่ความเป็นมนุษย์อย่างเป้นด้านหลัก หมายความว่าการศึกษาต้องเน้นความเป็นมนุษย์ให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา อันเป็นการสอดคล้องกับปรัชญาการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับ 8 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เป้นสำคัญ (รุ่ง แก้วแดง, 2543) เป็นเรื่องที่สำคัญในการทำงานที่สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต)ที่ว่า จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมคน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ พัฒนาอะไรก็ติดถ้าจิตไม่พัฒนา (พระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต), 2518) ดังมีหลักคำสอนทางพุทธศาสนาปรากฏในอังคุตตรนิกายอัฐกนิบาต ในพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมที่อ่านวนประโยชน์สุขขั้นต้น เรียกเป็นภาษาบาลีว่า “ทิกฺขุธัมมิภักตถสังวัตตนิกรธมม” มี 4 ข้อ ดังนี้คือ

1. การมีความพร้อมในความหมั่นอุตสาหวิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริต มีความขำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธีที่สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี เรียกว่าอภฺฐานสัมปทา
2. การรู้จักรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายเสื่อมเสีย เรียกว่าอารักขสัมปทา
3. การคบคนดีเป็นมิตร คือรู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาพูดคุย สำเหนียกศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เรียกว่า กัลยาณมิตตตา

4. มีความเป็นอยู่แต่พอตัวอย่างเหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือยจนเกินไปให้รายได้เหนือรายจ่าย ส่วนเหลือเก็บออมไว้ใช้เมื่อเกิดอุบัติเหตุ เรียกว่าสมชีวิตา

อย่างไรก็ตาม คนดีที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการสร้างชาติได้นั้นควรเป็นคนดีในระนาบของคนดี ทั้งบุคลิกภายนอกและภายใน ที่สำคัญคือมีความรู้กว้างขวาง ความเชี่ยวชาญระดับมืออาชีพสามารถนำ ความรู้มาปฏิบัติได้จริง มีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์มีความเบิกบาน และมีจิตใจที่ยึดมั่นในคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกตัญญู ดังความตอนหนึ่งในหนังสือ เรื่องปรมาจารย์ขงจื้อ (Jingpan, 1993) ว่า “ชีวิตที่พึงประสงค์ในทัศนะของขงจื้อคือชีวิตที่มีคุณธรรม และคุณธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยหลักเมตตาธรรม (Jen) ซึ่งเหมือนเชือกที่จะมาร้อยคนในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” โดยคุณธรรมเกิดจากการ ได้รับการปลูกฝังทางการศึกษาที่ดีด้วย ดังที่ จูลี (Weley, 1969) ปราชญ์สำคัญของลัทธิขงจื้อสมัยใหม่ได้ อธิบายความรู้ว่าเปรียบเหมือน “ตา” และการกระทำเปรียบเหมือน “ขา” โดยให้เหตุผลว่าแม้เราจะมีตาดี แต่ถ้าไม่มีขา เราก็เดินไม่ได้ ขณะเดียวกัน แม้เราจะมีขาแต่ถ้าไม่มีตาก็เดินไม่ถูกทางเช่นกัน ความรู้กับการกระทำจึงเป็นเรื่องที่ต้องอิงอาศัยกัน เป็นความอิงอาศัยกันดังปรัชญาการศึกษาจีนที่ว่า (Jingpan, 1993) ถ้ารักเรียนก็ชื่อว่า อยู่ใกล้ความรู้ แต่ความรู้ทางพุทธปัญญาหรือความเชื่อทางศาสนาใดๆ ก็ตาม หากไม่ได้ ช่วยให้เกิดการปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ประโยชน์และไม่มีคุณค่าใดๆ อย่างเช่นบุคคลผู้หนึ่ง เขาสามารถท่องโคลงทั้ง 300 บท ในหนังสือโคลงขับได้จนขึ้นใจแล้ว จากนั้นก็ได้รับมอบหมายงาน ราชการบ้านเมืองให้ทำ แต่กลับไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของตนได้หรือเมื่อเขาถูกส่งตัวไปยังต่างแดนในฐานะทูต แต่กลับไม่อาจเจรจาความเมืองได้เสียอย่างนี้แล้ว คุณความดีของผองการเรียนรู้ของเขานั้นอยู่ที่ตรงไหนกัน การศึกษาที่แท้จริงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ อาทิเช่น ความใฝ่การศึกษา การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จัก แยกแยะความดีความชั่วได้ ดังความตอนหนึ่งว่า สิบชั่วหลังคาเรือนจะหาคนซื่อสัตย์สุจริตอย่างขงจื้อนั้นไม่ ยาก แต่จะหาคนที่มีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาอย่างขงจื้อนั้นมันน้อยมาก

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงตามทัศนะของขงจื้ออยู่ที่การถ่อมตนและตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนรู้และสิ่ง ที่ตนไม่รู้อยู่ตลอดเวลา สาเหตุหลักคือของจื้อมองเห็นว่า การศึกษาจะช่วยให้คนรู้จักจำแนกแยกแยะผิดถูกชั่ว ดีอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำได้ การศึกษาสำหรับขงจื้อแล้วไม่ใช่เพียงแค่การเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็น กระบวนการขัดเกลาทางศีลธรรมด้วย ในหนังสือเรื่องจีนสามยุค (คณิน บุญสุวรรณ, 2519) กล่าวการ สนทนาระหว่างจื้อจาง กับขงจื้อ เกี่ยวกับความดีและคนดี ความว่า “เมื่อจื้อจาง ถามเกี่ยวกับความดี ขงจื้อ ตอบว่า ใครก็ได้ที่สามารถนำหลัก 5 ประการนี้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 1.ความสุภาพอ่อนโยน 2.จิตใจ กว้างขวาง 3.มีศรัทธาตั้งมั่นดี 4.ขยันหมั่นเพียร และ 5. มีความเมตตาการุณย์” จากข้อความดังกล่าวนี้ พบว่า ความดีในทัศนะของขงจื้อไม่ใช่สิ่งสัมบูรณ์(Absolute) แต่เป็นสิ่งที่สัมพัทธ์(Relative) ในทางปฏิบัติ คนจึงไม่สามารถเป็นคนดีได้ หากปราศจากการช่วยเหลือเกื้อกูลจากสังคม (Jingpan, 1993) เช่นเดียวกัน “ยอดคนย่อมไม่ทอดทิ้งเพื่อนบ้านของตัวเอง” อันเป็นที่มาของหลักขงจื้อตามหลักสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล 5 ชุดในเวลาต่อมา คือ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน 2.ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา 3.ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา 4.ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง 5.ความสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนกับเพื่อน โดยสัมพันธ์ภาพนี้เป็นสัมพันธ์ภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์และการตอบแทนที่ดี งามในเวลาต่อมา

ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความกตัญญูของท่านเหลียวผานที่ว่า “... ลูกต้องเคารพบูชาบรรพชน สรรเสริญคุณความดีของบรรพชนให้แผ่ไพศาล ลูกจะต้องปกปิดความผิดพลาด

ของพ่อแม่ไว้อย่าให้เป็นสิ่งที่เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล ชาตบ้านเมืองเป็นสิ่งที่ลูกจะต้องเทิดทูนรักษาไว้ด้วยชีวิต ลูกจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อองค์ฮ่องเต้ไม่เสื่อมคลาย (เจ้อจันทน์ อ๋อพรณ, 2535 : 47-48) และหลักความเชื่อที่ว่า “บุตรที่มีความกตัญญูยอมพยายามสร้างเนื้อสร้างตัวด้วยความขยันขันแข็ง เพื่อความมั่นคงของครอบครัว ความกตัญญูทำให้เขาได้รับความเชื่อถือทางธุรกิจ ประกอบกับการรู้จักประหยัด รู้จักอดออม ย่อมสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้โดยไม่ยาก ยิ่งกว่านั้น เครื่องมือสำคัญในการสร้างตนและครอบครัวของคนจีนก็คือความเชื่อพื้นฐานที่ว่า “การนำความสมบูรณ์พูนสุขมาสู่ครอบครัวถือว่าเป็นปรัชญาพื้นฐานในการดำเนินชีวิต” (ศิลป โพรพิชัย, 2530)

บทสรุป

อย่างไรก็ตาม ลักษณะสำคัญอีกอย่างของคนดีที่สามารถสร้างชาติอันเป็นผลจากการศึกษาคือการเป็นคนคิดเป็น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ศ.และแนวคิด ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน) กล่าวคือการแสวงหาแนวทางตอบข้อสงสัยบางประการ โดยการนำข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มาจัดวางในกระบวนการคิดอย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีคิดที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด อาทิเช่น การตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จะเห็นได้ว่าการคิดเป็นเปรียบได้กับการเรียงอิฐที่กระจัดกระจายให้เป็นระเบียบเรียบร้อยโดยนำอิฐแต่ละก้อนมาประกอบกันในแต่ละที่อย่างเหมาะสม การเรียงอิฐเปรียบได้กับการจัดระเบียบและเข้าใจความสัมพันธ์และตรรกะของข้อมูล ที่เราได้ใช้การคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบลึกซึ้งและมีระบบระเบียบ ข้อมูลที่เรียงกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยจนกลายเป็นความคิดที่ละเอียดรอบคอบดีที่สุดเช่นเดียวกับอิฐที่ได้รับการวางเรียงอย่างเหมาะสมกลายเป็นอาคารที่งดงามได้ในที่สุด คนที่คิดเป็นจะเข้าลักษณะนี้ และทำอย่างไรเราจึงรู้จักการใช้ความคิดที่ถูกต้อง รู้จักวิธีการใช้เหตุผล รู้จักวิธีการคิดสร้างสรรค์สำหรับคำตอบ ขอแนะนำให้พิจารณาดังนี้คือ

ประการที่ 1 คนดีต้องมีลักษณะของการเป็นนักคิดที่ดี กล่าวคือรับรู้ข้อมูลตามความเข้าใจของตนเอง ไม่ละเลยแม้ข้อมูลจก้ากวม ไม่ด่วนสรุป พยายามหาทางเลือกที่แตกต่าง เก็บไว้เพื่อคิดต่อได้ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คิดค้นหาให้กว้างขวางครอบคลุมมากที่สุด แก้ปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความจริงใจ เสียสละ อดทน มีทิศทางของตนเอง กล้าเสี่ยง เรียนรู้จากความผิดพลาด มีความยืดหยุ่นและมีจินตนาการ พิจารณาทางเลือกที่แตกต่างได้ ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ ส่งผ่านความรู้และนำทักษะมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

หากเราต้องการเป็นคนดีที่เป็นนักคิดที่ดีด้วยแล้ว เราควรพัฒนานิสัยการคิดเพื่อให้มีลักษณะของผู้เป็นนักคิด อาทิเช่น มีคำถามหรือข้อสงสัยต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอ ไม่เชื่อหรือคล้อยตามสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างง่าย ๆ รักความรู้ ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ มีลักษณะเป็นนักเรียนตลอดชีวิต นิยมใช้เหตุผลมากกว่าชอบตัดสินใจตามอารมณ์ความรู้สึก เป็นผู้มองปัญหามากกว่าจมอยู่กับปัญหา มองข้ามความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ แต่มีสติสัมปชัญญะในการแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูลและคิดอย่างเป็นระบบก่อนพิจารณาตัดสินใจสิ่งใด ค้นความจริงเชิงมีโนทัศน์ มีกรอบความจริงที่ชัดเจนในเรื่องที่จะคิด บรรณาธิกรภาพทางความคิด ไม่มีความจำกัดทางความคิด กล้าที่จะคิดแตกต่าง แต่รอบคอบในการพิจารณาความคิดนั้น ซื่อสัตย์ต่อความจริง ยึดหลักจริงคือจริง แท้คือแท้ มีหัวใจที่เปิดกว้างไม่ยึดมั่นว่าสิ่งที่ตนเองคิดนั้นถูกเสมอไป แสวงหาทางเลือกที่หลากหลาย ทำทนายตัวเองให้คิดเชื่อมโยงในสิ่งที่ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้

ประการที่ 2 คือ ต้องรู้จักวิธีคิด 10 ประการคือ 1. ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์(Critical Thinking) 2.ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์(Analytical Thinking) 3. ความสามารถในการคิดเชิงสังเคราะห์(Synthesis-Type Thinking) 4.ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ(Comparative Thinking) 5. ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์(Conceptual Thinking) 6. ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์(Creative Thinking) 7. ความสามารถในการคิดเชิงประยุกต์(Applicative thinking) 8. ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์(Strategic Thinking) 9. ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ(Integrative Thinking) 10. ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต(Futuristic Thinking)

ประการที่ 3 ต้องรู้จักการคิดเชิงระบบ(Systematic thinking) คือต้องมีวิธีการคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบเป็นลำดับขั้นและอย่างครบถ้วนโดยใช้วิธีคิด 10 ประการในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของการคิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และคุณลักษณะดังกล่าวมานี้ จะเกิดมีได้ก็ด้วยการอาศัยระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และคนที่มีคุณภาพ อันจะรวมและประสานสอดคล้องกันจนกลายเป็นพลังสำคัญก่อให้เกิดระบบการศึกษาที่สร้างคนดีที่มีความรู้ เป็นความรู้ในระนาบของความรู้ทุกอย่างในบางอย่างและความรู้บางอย่างในทุกอย่าง มีความคิด ดังปรากฏในหลักความคิดอาทิ เช่น หนังสือเรื่องผู้ชนะ 10 ทิศ และมีคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามในระนาบของการฝึกตนให้มีวินัย ฝึกใจให้มีวัฒนธรรม อนึ่ง ความรู้ ความคิด คุณธรรม เป็นคุณลักษณะในมิติของคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดและทำอย่างคนรุ่นใหม่ มีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าด้านปัญญา ความเชี่ยวชาญ ความเบิกบานและคุณธรรม ที่พร้อมจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติต่อไป.

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณิน บุญสุวรรณ. (ผู้แปล). (2519). *จีนสามยุค. โดยลูเซียน ดับเบิลยู พาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงสยาม.
- เจื้อจันท์ อัมพรพรณ,ผู้แปล. (2535). *โอวาทสี่ของท่านเหลียวฝาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์. (2544). *ISO9000 ในสถานศึกษา : หัวใจอยู่ที่ความตระหนักในการประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- พรศักดิ์ ตระกูลชีวพานิตต์. (2540). *การสอน ISO9002. ในระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2518). *ปรัชญาการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ.2525*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *คุณภาพการศึกษาไทย ในทัศนะประชาชน. มติชนรายวัน*. 7 กรกฎาคม.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2539). *อนาคตการศึกษาไทยในสองทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543) *การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางการศึกษา ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก : แนวโน้มและประเด็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: ฟินน์พลบลิซซิง.

- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ.(2542). *การวิเคราะห์*
พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติในรูปของนโยบายและแผน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2538). *การอุดมศึกษาปริทัศน์ 2*. มหาวิทยาลัยมหิดล. พฤศจิกายน 2538.
- อัญญา ศรีสมพร. (23 พฤษภาคม 2552). *การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 30 ตุลาคม
2562. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com>
- อำรุง จันทวานิช. (2542). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประเทศ*.
เอกสารการวิจัย ว.ป.อ. รุ่น 41.
- Bloom, A. (1971). Far Eastern Religions Tradition. in W. Recharad Comstock (ed.). *Religion
and Man : An Introduction*. New York: Harper&Row Publishers.
- Jingpan, C. (1993). *Confucius as a Teacher*. Malaysia: Delta Publishing Sdn Bhd.
- Weley, A. (1969). *Three Ways of Thought in Ancient China*. London: George Allen & Unwin.
